

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

2023-03-22 Nr. NV-632

ĮSTATYMŲ PROJEKTAI Nr.: TAP-22-2009(2) TAIS-10635(4)		DĖL ASMENŲ, REPRESUOTŲ UŽ PASIPRIEŠINIMĄ OKUPACINIAMS REŽIMAMS, TEISIŲ ATKŪRIMO ĮSTATYMO NR. I-180 3, 4, 5 IR 6 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, ASMENŲ, NUKENTĖJUSIŲ NUO 1939–1990 METŲ OKUPACIJŲ, TEISINIO STATUSO ĮSTATYMO NR. VIII-342 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-730 11 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	<i>Pasirenkama</i> ☒ Taip ☐ Ne	<i>Vidaus reikalų ministerija</i>	<i>Pasirenkama</i> ☐ TAP ☒ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☒ Nesvarstyta <i>Data iš kalendoriaus</i>	<i>Pasirenkama</i> ☒ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Grąžinti tobulinti
Įgyvendina Vyriausybės programą	<i>Pasirenkama</i> ☒ Taip ☐ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Vidaus reikalų ministerija (VRM) vykdo jai nebūdingą ir su politikos formavimu nesusijusią funkciją – išduoda pažymėjimus apie tremtį. Ši funkcija nesukuria jokios pridėtinės vertės, nes VRM neatlieka jokių papildomų tyrimų, o tą pačią informaciją, kurią gauna iš Lietuvos ypatingojo archyvo (toliau – Archyvas), įformina savo blanku ir pateikia pareiškėjams. Ištremtų asmenų teisių atkūrimo procesas nepagrįstai prailginamas, dubliuojamas.

Archyvas 2019 m. gavo 568, 2020 m. – 680, 2021 m. – 719, 2022 m. I pusmetį – 304 prašymus išduoti tremties faktą patvirtinančius dokumentus. Daugumai besikreipiančių asmenų, nagrinėjant klausimus dėl dvigubos pilietybės išsaugojimo, Lietuvos Respublikos pilietybės atkūrimo, pensijų skyrimo ir kt., reikia tremties faktą patvirtinančių dokumentų, dalis asmenų renka informaciją šeimos (giminės) istorijai ir jiems reabilitacijos pažymų nereikia.

VRM 2019 m. išdavė 493, 2020 m. – 416, 2021 m. – 359, 2022 m. – 284 tremties pažymėjimus.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Sprendimas atsisakyti VRM nebūdingos, perteklinės funkcijos – pažymėjimų apie tremtį išdavimo – nustatant, kad ištremto asmens teisės atkuriamos pagal Archyvo išduotas pažymas, yra pagrįstas, logiškas ir teisingas, mažina administracinę naštą tiek pareiškėjams, tiek VRM.

Įrašymas įstatyme, kad ištremtų asmenų pilietinės teisės atkuriamos Archyvo išduodamų pažymų apie tremtį pagrindu, eliminuos bereikalingų tikrinimų atlikimo prielaidas, o nuostata, kad prašymai ir skundai pateikiami ir nagrinėjami Viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka, užtikrins aiškumą realizuojant savo teises.

Valstybinių pensijų įstatymo patikslinimas, išvardinant kokių institucijų išduotus dokumentus (pažymėjimus, pažymas) pateikę politiniai kaliniai, tremtiniai ar buvę beglobiai vaikai, turi teisę į nukentėjusių asmenų valstybines pensijas, užtikrina aiškumą ir konkretumą.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Funkcijos ir atsakomybės aiškios – ištremtų asmenų teisėms atkurti pakaks Archyvo išduodamų pažymų apie tremtį, o nuostata, kad iki įstatymų įsigaliojimo VRM išduoti pažymėjimai galioja ir yra tinkami, užtikrins sklandų šio pokyčio įgyvendinimą.

Siūloma pakeitimų įsigaliojimo data (2023 m. birželio 1 d.) yra tinkama, paliekama pakankamai laiko priimti įstatymus ir patikslinti susijusius SADM ir ŠMSM įsakymus.

Svarbu užtikrinti, kad Archyvo išduodamose pažymose būtų nurodomas konkretus asmens ištrėmimo laikotarpis (kaip buvo nurodoma VRM pažymėjimuose), nes šis laikas prilyginamas pensijų socialinio draudimo stažui ir yra svarbus

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

„Sodros“ įstaigoms priimant sprendimą dėl atitinkamos rūšies pensijos skyrimo ir jos dydžio.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

VRM dėl anksčiau pateiktų ir grąžintų įstatymų projektų (buvo siūloma pažymėjimų apie tremtį išdavimo funkciją iš VRM perduoti Archyvu) 2022 m. lapkričio 25 d. organizavo tarpinstitucinį pasitarimą su Archyvo, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro ir Vyriausybės kanceliarijos atstovais, kuriame išdiskutavo VRM išduodamų pažymėjimų atsisakymo klausimą. Patobulinti projektai derinti pakartotinai. Su Kultūros ministerija, Generaline prokuratūra, Lietuvos ypatinguoju archyvu, Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centru suderinta be pastabų.

Liko nesuderintos 2 pastabos (aptartos derinimo pažymoje):

Teisingumo ministerija (TM) siūlo Asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymą išdėstyti nauja redakcija, nes keičiama daugiau nei pusė įstatymo straipsnių.

VRM nemato tam poreikio, nes dauguma pakeitimų atliekama tuo pačiu aspektu (VRM nebūdingos funkcijos atsisakymas), teisinis reguliavimas iš esmės nesikeičia, nekeičiama įstatymo paskirtis ir struktūra.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM) siūlo nustatyti, kad ištremtiems asmenims Archyvas išduoda pažymėjimus apie ištremimo laiką (to reikia pensijų draudimo stažui įskaityti) arba detaliai nurodyti, kokie duomenys turi būti Archyvo pažymoje (įtraukiant ištremimo pradžios ir pabaigos laiką).

VRM pažymi, kad Archyvo išduodamos pažymos asmenims yra reikalingos ne tik valstybinei pensijai gauti, bet ir dėl kitų priežasčių (pvz.: pilietybės atkūrimo, dvigubos pilietybės išsaugojimo, tremtinio teisinio statuso gavimo, turto, šeimos sudėties, giminės istorijai ir kt.), todėl jose pateikiama įvairioms institucijoms reikalinga informacija (apie tremties faktą, tremties laiką, šeimos sudėtį, ištremimo vietą ir pan.) Archyvas žino, kokie duomenys yra svarbūs valstybinei pensijai gauti ir juos privalomai įtraukia į pažymas. Saugomos tremties bylos ir juose užfiksuota informacija labai skiriasi, kiekvieno ištremto žmogaus tremties istorija yra unikali, individuali, todėl beveik neįmanoma nustatyti visiems atvejams tinkančią vieną formą.

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Atsižvelgiant į tai, kad liko nesuderintų pastabų (TM – dėl įstatymo dėstymo nauja redakcija ir SADM – dėl Archyvo pažymoje pateikiamos informacijos sureglamentavimo) siūlome projektus svarstyti tarpinstituciniame pasitarime, taip pat patikslinti juos pagal LRVK Teisės grupės išvadoje pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Aušra Gratulevičienė

Socialinės politikos grupė, patarėja